

01 Fons Ajuntament de Llagostera

1 ÀREA D'IDENTIFICACIÓ

1.1 **Codi de referència**
CAT AMLLA 01 001

1.2 **Nivell de descripció**
Fons

1.3 **Títol**
Ajuntament de Llagostera

1.4 **Data(es)**
1716 fins a l'actualitat

1.5 **Volum i suport**
1.050,9 ml

2 ÀREA DE CONTEXT

2.1 **Nom del productor**
El fons ha estat generat per l'Ajuntament de Llagostera.

2.2 **Història del productor**

Els orígens coneguts de l'Ajuntament de Llagostera se situen a l'edat mitjana. Sembla que el 1304 ja existia una Universitat constituïda i reconeguda. Un exemple no només de l'existència sinó de la potència d'aquesta organització veïnal ens el proporciona una carta del 1322 en què Ferrer de Lillet, batlle general de Catalunya, informava que "*l'exèrcit del homes de Llagostera*" – i invocant la carta de franqueses de Jaume I de 1241– havia atacat els de Tossa arran del conflicte sorgit per l'explotació dels boscos tossencs. La notícia sembla, però, que garantia a "*Pere de Fonelleres, del terme i lloc de Llagostera, i com a procurador de la universitat dels homes de dit lloc*" el dret de continuar amb l'explotació forestal. Ignorem quants "procuradors" hi havia, si eren càrrecs permanents i, sobretot, quina era la seva relació amb el poder senyorial. En qualsevol cas, però, del que no hi ha dubte és de l'existència ja a principis del segle XIV d'una primera organització veïnal, precursora, és clar, del règim municipal posterior.

De l'època moderna en tenim més notícies. Al segle XVI la Universitat era regida per tres jurats elegits per un any pel sistema d'insaculació. El 1656 el Marques d'Aitona, baró de Llagostera, va autoritzar la creació d'un Consell Estret format per 15 homes, jurats inclosos, per deliberar i tractar de certs temes sense necessitat de reunir el Consell General de la Universitat format per la totalitat dels caps de casa del terme, que queda per tractar assumptes més rellevants. El Decret de Nova Planta 1716 fa desaparèixer el règim municipal català i imposa els ajuntaments regits per alcaldes i regidors.

Des del seu origen l'Ajuntament centra la seva actuació en aquelles competències i funcions que la legislació vigent en cada període li atribueix. Des de mitjans segle XIX s'han ocupat de salut pública, proveïments, seguretat, instrucció, beneficència, obres i infraestructures i serveis delegats per l'estat (població, eleccions, impostos, serveis militars). A partir de 1979 a aquestes

competències clàssiques cal afegir nous serveis: cultura, esports, cooperació al desenvolupament, ocupació, medi ambient, assistència social...

Des de l'any 1869 l'Ajuntament té la seu a l'edifici anomenat el castell, adquirit al Duc de Medinaceli el 1863. L'edifici encara actualment acull la majoria de les oficines municipals. Durant el darrer període democràtic i amb l'increment de serveis es comença a instal·lar dependències en altres ubicacions, així la Policia Local, el Patronat d'Esports, els Serveis Socials, Cultura, Arxiu Municipal i Promoció econòmica tenen la seva pròpia seu.

2.3 Història arxivística

La primera referència sobre l'estat de la documentació del Comú ens parla d'una destrucció: una breu anotació en una carpeta que conté dos plec de fulls arrencats dels Llibres de Resolucions (1797-1803): *Trozos del antiguo libro de resoluciones del Ayuntamiento, que quedó destrozado de resultas de la invasion de los Franceses en la guerra de la independencia*, cosa que ens fa pensar en una destrucció força generalitzada de la documentació que fins aquell moment guardava l'arxiu del Comú a causa de la Guerra del Francès.

A mitjans segle XIX (1842) la documentació del Comú estava custodiada a la sagristia de l'església parroquial de Sant Feliu, on hi havia tres armaris-arxiu. Cada armari contenia un fons ben diferenciat: el primer la documentació de l'Ajuntament o del Comú, l'altre la de l'Obra de l'Església i el tercer la de la Parròquia. Cal tenir present que l'Ajuntament no disposava de seu pròpia i les sessions se celebraven normalment a la casa particular del secretari.

El primer inventari conegut és de l'any 1852. Té anotacions corresponents a 33 lligalls, llibres o calaixets. La majoria de les anotacions són tan genèriques que no ens permeten saber de quina documentació es tracta. Les poques referències concretes són de documentació avui desapareguda com el Llibre de comptes de la universitat començat el 1660 o els vuit lligalls de pergamins. A la mateixa acta hi ha un inventari de l'armari-arxiu de l'Obra de l'Església, documentació avui desapareguda.

Cal suposar que l'Arxiu va restar a la sagristia fins almenys l'any 1869 quan l'Ajuntament de Llagostera disposa per primera vegada de Casa de la Vila. Per tenir més notícies de l'arxiu haurem d'esperar fins l'any 1903 quan en resposta al Governador Civil s'elabora un inventari de la documentació municipal. Es tracta d'un inventari força minuciós, ordenat per sèries i fent constar la data. S'esmenta també l'espai amb què compta l'arxiu dins l'edifici de l'Ajuntament. L'any 1910 un altre inventari fa constar nou prestatgeries de fusta encastades a la paret, dos armaris grossos, un de petit, una taula i cinc cadires.

L'inventari de l'any 1903 el segueixen sis inventaris més. El que ja hem esmentat de l'any 1910 i els de 1912, 1913, 1916, 1926 i l'últim de 1927. De fet tots ells segueixen la mateixa estructura i semblen una actualització del de 1903. Aquests inventaris ens permeten documentar la pèrdua de documentació produïda al llarg del temps.

L'últim inventari de la documentació municipal es troba a l'Arxiu Històric de Girona, Fons de la Diputació i forma part d'una sèrie d'enquestes que la Diputació va encarregar als municipis l'any 1945 per conèixer l'estat de la documentació. Es tracta d'un inventari breu, signat pel "secretario archivero".

Està organitzat per prestatgeries i per grans grups de documentació, en la majoria dels casos hi manquen els anys extrems per la qual cosa ens dona una informació molt limitada. Potser caldria destacar l'interès en fer constar la desaparició dels llibres d'actes del Ple de l'Ajuntament des del juliol de 1936 fins febrer de 1939, llibres que varen ser sostrets de l'Ajuntament abans de l'entrada de les tropes nacionals.

L'any 1988 s'inicia l'etapa actual de l'Arxiu amb la implantació d'un sistema de gestió documental que permet el control de la documentació administrativa.

L'any 1992 s'inaugura el nou equipament d'Arxiu municipal situat a la plaça del Mercat, 5. Avui l'Arxiu ocupa la totalitat de l'edifici amb 124 m² de dispositius per la documentació i una sala amb 11 punts de consulta pels usuaris.

2.4 Dades sobre l'ingrés

Documentació produïda directament per les oficines administratives. La documentació ingressada després del trasllat de 1991, ho ha fet per transferència normalitzada. De manera excepcional i durant els primers anys de funcionament del servei d'arxiu en el nou equipament va ingressar documentació sense transferència normalitzada.

3 ÀREA DE CONTINGUT I ESTRUCTURA

3.1 Abast i contingut

El fons està format per la documentació produïda al llarg del temps per l'administració local: la Universitat en època medieval i moderna i l'Ajuntament en època recent. La documentació conservada anterior al segle XIX és molt migrada i amb prou feines ens ofereix informació de l'organització del poder municipal. Entre el que hem conservat destaquen uns fragments dels llibres de Resolucions (1797-1805) i els cadastres del segle XVIII. Es tracta del cadastre de 1716 conegut amb el nom de "cadastre de Patiño" i el de 1733 anomenat de "Sartine". D'aquest cadastre procedia l'únic testimoni anterior al segle XVIII que es conserva: la redempció d'un censal de la Universitat del s. XVI, que havia format les cobertes que es va recuperar durant la restauració.

La major part de documentació que conservem és dels segles XIX i XX, bàsicament de 1850 endavant, quan de manera definitiva s'imposa la nova estructura administrativa que trenca amb l'antic règim i d'on sorgeix el municipi modern.

A afectes d'una major comprensió, la documentació s'agrupa segons les competències que exerceix l'administració local, així tenim les seccions següents: Organització política i competències, Organització administrativa, Gestió econòmica, Ordenació i gestió del territori, Serveis comunitaris, Serveis personals i assistencials i Serveis a l'Estat.

Dins el que anomenem **Organització política i competències** sobresurten **els llibres de resolucions i els llibres d'actes**.

Ja hem esmentat els fragments del llibre de resolucions datats entre 1797 i 1805, al marge d'aquests fragments, podem comptar amb les actes de les sessions des del 13 de febrer de 1813, quan es constitueix el nou ajuntament després de la guerra del Francès, fins a l'actualitat. Les actes del període 1936-1939 s'han perdut a causa de la Guerra Civil, hem conservat però els esborranys. A partir de 1924 es crea Comissió Municipal Permanent, avui anomenada Junta de Govern Local. Així es diferencien de les sessions planàries, on assisteixen tots els membres de la corporació, de les sessions on només hi assisteixen els membres de la comissió i on es resolen temes menys transcendents.

Dins el que considerem Organització Administrativa podem destacar la sèrie **Correspondència** on trobem els comunicats que altres administracions dirigeixen a l'Ajuntament i que reflecteixen la relació, a vegades conflictiva, amb l'administració superior (Govern Civil, Jefe Superior Político, Hisenda, Diputació, etc.). També hi trobarem les sol·licituds de particulars. L'activitat de la societat civil llagosterenca es pot resseguir amb les peticions de les entitats culturals, recreatives, esportives o d'ajuda mútua per constituir-se o per realitzar assemblees generals de socis, conferències, balls i per muntar envelats per la Festa Major. Sovint hi ha fulls volants, cartells publicitaris o reivindicatius. Cal esmentar la pèrdua de correspondència del període 1936-1939, probablement retirada pels responsables polítics republicans, tal com passa amb els llibres d'actes del Ple i de la Comissió Permanent.

En aquest mateix àmbit hi trobem els **Plets, recursos i contenciosos**, processos judicials oberts per l'Ajuntament en defensa dels seus interessos o interposats per particulars contra el mateix Ajuntament. Podem destacar el plet contra el Duc de Medinaceli per pagament de laudemis (1832-1845), contra el Governador Civil per la línia del terme amb Solius (1861), contra la companyia de l'enllumenat per acetilè (1912), la causa per la malversació de recursos municipals (1897) o el recurs de mossèn Ramon Carbó per la regularització del toc de campanes (1934).

Un volum important de documentació és la produïda per la necessitat de controlar la **Gestió econòmica** de l'Ajuntament. Des dels *Comptes dels senyors regidors* de 1825 fins a l'actualitat nombrosos tipus de documents que reflecteixen la gestió dels ingressos i les despeses del municipi.

Podem destacar per una banda el **Pressupost Municipal** que des de 1846 quantifica en partides econòmiques les competències de l'administració municipal i els projectes polítics dels governants. Cal tenir present que per a determinats períodes existeix un pressupost extraordinari per a inversions concretes com el de 1950 per a abastament aigües potables o el de 1963 per a construcció de l'escola graduada de nens. El desenvolupament i l'aplicació del pressupost dóna lloc a multitud de registres comptables que ens permet analitzar el dia a dia: llibres majors, llibres diaris generals, llibres de caixa, etc., que també existeixen per a les inversions concretes.

Un altre grup de sèries interessant el formen els **padrons** dels diferents **impostos** creats a mitjans s.XIX pels governs liberals de l'Estat Espanyol. A partir de les reformes iniciades cap al 1845, la contribució territorial directa sobre immobles, conreus, ramaderia, indústria i comerç, l'impost de consums, les cèdules personals, etc., són les noves fonts d'ingressos que volen modernitzar el sistema de finançament i que es recapten a cada municipi, tot i que la part més substancial és per a l'Estat i que els ajuntaments només hi participen a través d'un recàrrec. El **Subsidi Industrial i del Comerç**, més conegut com a Matrícula Industrial, grava l'activitat industrial i comercial.

Estretament lligat a un altre impost, la **contribució territorial**, hi ha l'amillament elaborat per agrimensor Agustí Bragat entre 1863 i 1879. Aquest cadastre topogràfic registra l'extensió, la qualitat, el tipus de conreu i la valoració de la finca a efectes contributius. A més, el plànol parcel·lari del terme municipal a escala 1/2500 ubica amb exactitud cada una de les propietats.

Una competència que genera un volum considerable de documentació és la que fa referència a l'**Ordenació i gestió del territori**. La **Planificació i gestió urbanística** comprèn aquella documentació generada per ordenar i controlar el creixement. Destaquem les *Reglas generales a que debe atenerse la comisión de obras y policía urbana de esta villa en lo concerniente a la construcción de*

edificios, de 1863, que són el marc normatiu amb el qual es construeix l'exemple Romeu, que li dona uniformitat i coherència. Aquest tipus de normativa no té continuïtat fins a la redacció de les Normes Subsidiàries de 1984.

Dins aquests mateix àmbit hi trobem els projectes d'obertura de carrers i la urbanització de nous espais, documentació que sovint va acompanyada de cartografia.

La construcció d'**equipaments i infraestructures municipals** també ha deixat rastre documental: obres de fortificació davant l'amenaça carlista, reformes i nova construcció d'escoles, del cementiri, de l'escorxador, de la casa de la vila i en general de tot tipus d'equipaments són testimoni d'una Llagostera cada cop més urbana. Pel que fa a les llicències per l'**edificació i ús del sòl**, tot i que des de 1863 les Normes d'edificació obliguen als particulars a presentar la sol·licitud per escrit acompanyada d'un plànol o croquis de les obres que volen realitzar, n'hem conservat pocs exemplars anteriors a 1940.

Els **Padrons Municipals d'Habitants** són una altra sèrie documental que també ens ajuden a comprendre aquesta evolució, a més de ser una font estadística fonamental, essencials per a estudis demogràfics. Contenen dades individualitzades de tots els habitants: nom i cognoms, edat, data i lloc de naixement, domicili, ofici, etc. El primer padró és de 1831.

Unes de les competències més antigues que tenen els municipis i que arrenca de l'època medieval són les relacionades amb la beneficència, la salubritat i abastaments de subministraments a la població, agrupades a **Serveis comunitaris, personals i assistencials**. Hi localitzarem un gruix documental referit a l'hospital de pobres, a l'abastament de l'aigua potable, al mercat i a les peixateries, als serveis funeraris i a l'atenció a la salut.

Finalment tenim un grup de documentació produïda pel fet que l'administració local presta serveis a les administracions superiors. Aquests **serveis a l'Estat** s'imposen plenament a partir del municipi liberal. És el cas de la voluminosa documentació de les **Lleves** i tot el relacionat amb l'allistament pel servei forçós a l'exèrcit dels nois de Llagostera. D'aquest mateix grup formen part els expedients d'**Eleccions** a Corts Generals, a Diputats Provincials i a Regidors de l'ajuntament. Durant la major part del s.XIX, quan regeix el sufragi restringit, hi trobarem els llistats dels elegibles i del electors discriminants per sexe, edat i capacitat econòmica. Les èpoques progressistes del sexenni democràtic i la Segona República representen al camí cap el sufragi universal que es tornarà a restringir durant l'època franquista.

3.2 Sistema d'organització

El fons s'organitza tenint en compte les funcions que exerceix la institució municipal. De forma jeràrquica i lògica cada funció es subdivideix en funcions i activitats.

3.3 Informació sobre avaluació, tria i eliminació

Hi ha hagut eliminacions. Actualment els processos d'avaluació, tria i eliminació de la documentació es regeixen per la normativa de la CNATD. Anualment i en aplicació de les Taules d'Avaluació Documental, s'eliminen uns 10 ml. de documents.

3.4 Incrementes

Fons obert on hi ha ingressos normalitzats per transferència interna. Anualment es transfereixen uns 10 ml de documentació en suport paper, procedents de les diferents unitats administratives productores.

4 ÀREA DE CONDICIONS D'ACCÉS I ÚS

4.1 Condicions d'accés

Es tracta de documentació pública. La documentació majoritàriament és d'accés lliure; en casos concrets l'accés és restringit d'acord amb la legislació vigent.

4.2 Condicions de reproducció

Les reproduccions s'hauran de realitzar d'acord amb la normativa de l'Arxiu Municipal de Llagostera.

4.3 Llengües i escriptures dels documents

Les llengües majoritàries són el català i el castellà.

4.4 Característiques físiques i requeriments tècnics

Totes les classes de documents i els diferents suports presenten en general una bona conservació.

4.5 Instruments de descripció

Existeixen diversos instruments de descripció a nivell d'inventari i de catàleg que permeten accedir a la documentació.

5 ÀREA DE DOCUMENTACIÓ RELACIONADA

5.1 Existència i localització dels originals

Els originals es troben a l'Arxiu Municipal de Llagostera.

5.2 Existència i localització de reproduccions

No existeixen còpies.

5.3 Documentació relacionada

5.4 Bibliografia

Hi ha una descripció breu del fons a ALBÀ, M. "La memòria de Llagostera" dins ALBÀ, M. i MALLORQUÍ, E. coord. *Història de Llagostera. Les claus del passat*, Ajuntament de Llagostera, 2010.

Sobre l'organisme:

ALBÀ, M. i MALLORQUÍ, E. coord. *Història de Llagostera. Les claus del passat*, Ajuntament de Llagostera, 2010.

6 ÀREA DE NOTES

6.1 Notes

7 ÀREA DE CONTROL DE LA DESCRIPCIÓ

7.1 Autoria i data(es)

Descripció realitzada per Marta Albà i Espinet, 2009, i actualitzada el 2018.

7.2 Fonts

La pròpia unitat de descripció i, per informar els elements *Història del productor i Abast i contingut*, també s'han utilitzat les obres citades a l'element *Bibliografia*.

7.3 Regles o convencions

Norma de Descripció Arxivística de Catalunya (NODAC). Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Subdirecció General d'Arxius i Associació d'Arxivers de Catalunya, 2007.